

Ústav germánských studií

Posudek na diplomovou práci

Bc. Evženie Lukašikové

na téma

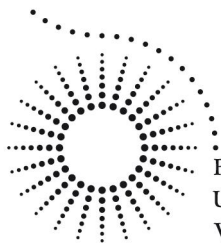
Die Farbe “schwarz” in Phrasemen. Eine kontrastive Analyse. 100 stran. ÚGS FF UK 2015.

Tématem předložené diplomové práce je kontrastivní analýza frazémů obsahujících jako jednu ze svých komponent barvu černou (*schwarz*). Autorka v úvodu práce seznamuje čtenáře s cílem svého výzkumu, jímž je ověření pravdivosti a aktuálnosti nabízených frazeologických ekvivalentů ve slovníku *Deutsch-tschechisches Wörterbuch der Phraseologismen und festgeprägten Wendungen* (2010, dále jen DTW). Pro svou práci si vybírá jazykový materiál, který specifikuje takto: „nur **die** Phraseme einer Farbe zu berücksichtigen, und zwar *schwarz*“. Na základě tohoto tvrzení se lze domnívat, že autorka bude analyzovat všechny frazémy obsahující komponentu *schwarz* (minimálně všechny uvedené ve zmíněném slovníku), což tak ovšem není. Jedná se o analýzu pouze pěti (byť velmi detailně prostudovaných) frazémů s komponentou *schwarz*. DTW inventarizuje celkem devět frazémů s komponentou *schwarz* a dalších šest s komponentou *Schwarz* (autorka ani v názvu ani v úvodu své práce nezmiňuje variantu *schwarz* / *Schwarz*, přestože s ní v praktické části pracuje). V souvislosti s tím si ovšem hned v úvodu lze položit otázku, zda bude možné na základě analýzy pouhých pěti frazémů vyvodit zobecňující závěry a ohodnotit DTW jako celek.

Po stručném úvodu a stanovení cíle se autorka věnuje teoretickým východiskům své práce, zabývá se rozkolísaností pojmenování základní jednotky a pak přistupuje k jednotlivým vlastnostem frazémů (polylexikalita; ustálenost vč. vsuvky o iregularitách, valenci, restrikcích, variantách, modifikacích a chybách; idiomatizace) a sumarizuje dosavadní poznatky o nich. V závěru teoretické části se zabývá kontrastivní frazeologií, vymezením termínů (Kontrast X Vergleich), dělením a charakteristikou kvalitativní a kvantitativní ekvivalence frazémů ve dvou různých jazycích.

V této teoretické části autorka čerpá z množství relevantní sekundární (nejen české a německé) literatury a pokouší se o vytvoření smysluplné syntézy rozrůzněných názorů, které lze v této literatuře najít. Pozitivně lze ohodnotit autorčinu snahu oživit text vlastními příklady nalezenými v korpusu (např. str. 13 aj.). Na závěr kapitoly ke kontrastivní frazeologii však uvádí vcelku obsáhlý výtah z Glazyrinova kontrastivního popisu komparativních frazémů, k němuž ovšem neshledávám důvod, neboť v praktické části se autorka komparativním frazémům již dále nevěnuje, ani na tuto teoretickou část nijak neodkazuje.

V metodologické části autorka ospravedlňuje svůj výběr frazémů minimálním výskytem v InterCorpu (3 výskyty), čímž se množství studovaných frazémů snížilo na pouhých pět. Kritérium se jeví jako relevantní, nicméně s ohledem na cíl práce (ověření aktuálnosti údajů v DTW) stále přetrvávají pochybnosti, zda analýza pouhých pěti frazémů může dodat dostatečný podkladový materiál pro vyvozování kýchých závěrů.

Ústav germánských studií

Dále je zde také popsán postup analýz jednotlivých frazémů, který se jeví logicky a smysluplně. Následuje popis zdrojů (slovníků a korpusů).

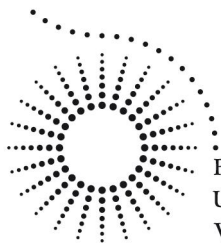
V analýzách jednotlivých frazémů pak autorka zaměřuje svou pozornost na formální i významovou stránku vybraných frazémů, diskrepance mezi výklady ve vybraných slovnících a také porovnání s doklady v korpusech. V těchto popisných pasážích se autorka pokouší nejen popsat objevené zvláštnosti, ale mnohdy je také odůvodňuje. Je na místě podotknout, že některé ze zjištěných postřehů se jeví opravdu důležité a pro studovanou problematiku relevantní (např. str. 48 – temporální adverbialia).

Souhrmně lze říci, že práce přináší celou řadu správných poznatků pramenících z podrobných analýz (byť menšího počtu vzorků). Zásadním nedostatkem ale zůstává, že v průběhu popisu analýz a vyvozování mezizávěrů nebyl naplněn hlavní cíl, který si autorka stanovila v úvodu své práce, a o němž píše i v jejím závěru. Dílčí zjištěné poznatky se jen ve velmi malé míře vztahovaly ke zhodnocení překladových ekvivalentů v DTW a nelze tudíž vyvozovat jakékoli závěry hodnotící tento slovník jakožto autoritu. Autorka navíc v závěru své práce podotýká, že teoretickou část zpracovávala s vědomím využitelnosti v části praktické. Nabízí se ale otázka, jakým způsobem tedy v části praktické reflektovala např. kvalitativní a kvantitativní dělení frazeologických ekvivalentů, kterými se obšírně zabývá v kapitole o kontrastivní frazeologii. V závěru se sice autorka pokouší o shrnutí výsledků ve prospěch stanoveného cíle, jedná se ovšem o shrnutí opravdu velmi povrchní (jak sama uznává), které se příliš neopírá text praktické části práce ani o mezizávěry jednotlivých analýz. Toto usouvztažení tří odstavců v závěru práce s cílem stanoveným v úvodu práce tak vyznívá spíše samoúčelně.

Jazykově se v práci vyskytují úseky rozdílné kvality. Místa srozumitelně formulovaná a stylisticky vytříbená narušují úseky s velmi dlouhými a složitými souvětí, ve kterých je obtížné se vyznat. Občas se v textu vyskytuje nadměrné množství výplňkových slov a nesprávné užití interpunkční znamének (např. str. 7, 18 ad.). Některé odstavce by zasluhovaly rozdělit do kratších.

Autorce se podařilo přes úvodní nepříliš přesvědčivé jazykové výkony odevzdat finální verzi práce na mnohem lepší jazykové úrovni. Některé gramatické a pravopisné chyby nicméně přetrvaly a jejich počet i závažnost stoupá v praktické části práce, jako by tato neprošla (důkladnou) jazykovou korekturou: výběrově: jenž X jež (str. 4), Phraseme verschiedenen Nationen (str. 7), Ellipsen der Phrasemen (str. 13), Basis von Phraseme (str. 17), selbständig (str. 17 und 30), Hinweis auf (str. 20), die Verankerung der Phrasemen (str. 20), bestimmte „Sprachhandlungsmustern“ (str. 21) a podobně die Konstruktionsmustern (str. 36), Fleischer bieten (str. 22), in dem Phrasemen (str. 22), lerche (str. 32), Einen der Instrumente (str. 38), einen unterschiedlichen Phrasem (str. 38 – i přes četné předchozí opravy!!!), verschiedene Aktionsarte (str. 40) a mnoho dalších (ostatní opravy tužkou v textu mého výtisku práce).

Strukturně je práce vcelku logicky členěna (lépe u teoretické části než u praktické), v typografické úpravě se ale dají najít menší i větší provinění (např. samostatně stojící citát na 14, který nepřesahuje dvě řádky a měl by tak být uveden průběžně v textu; téměř celá prázdná stránka na str. 45; chybějící nadpis uvozuující vlastní kapitoly věnované analýzám na str. 39;

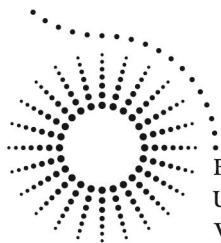

Ústav germánských studií

ne příliš přívětivě zvolený způsob zvýrazňování kapitol a podkapitol především v praktické části práce ad.).

Při čtení textu práce vyvstává celá řada otázek, z nichž vybírám jen některé:

- 1) Jakým způsobem ulehčuje použití frazému proces myšlení? (srov. str. 7)
- 2) Jaký je faktický rozdíl ve výsledku jazykového projevu/překladu, pokud je ve výchozím jazyce užit frazém, který v cílovém jazyce nemá překladový ekvivalent („gar keine Überstimmung (sic!)“⁶) nebo je využit opis jiného frazému? (srov. str. 7: ... die Übertragung in die Zielsprache ist aber häufig problematisch, da di Phraseme eben entweder **gar keine Überstimmung (sic!)** haben oder ein anderes Phrasem, bzw. **eine Umschreibung** gebraucht werden muss.)
- 3) V kap. 2.2.1. vysvětľujete pojem „jádro frazému“. Přestože se jedná o jediný odstavec, vyvolává mnoho otázek.
 - a. Proč je do práce tato kapitolka zařazena?
 - b. K čemu může sloužit syntakticky dominující jádro? Neprofiluje se jádro frazému spíše sémanticky než syntakticky (viz též Matesi⁶ na konci téhož odstavce)?
 - c. Nejsou v tomto odstavci zaměněny pojmy autosyménatika a synsémantika? Najdete nějaký frazém, v němž dominuje nějaké synsémantické slovo?
- 4) Po syntéze názorů na jednoslovné idiomy a oprávněnost jejich zařazení do frazeologie (str. 10-11) je na místě otázka na Váš názor. Patří jednoslovné idiomy do frazeologie? Co je vlastně tou rozhodující odlišující složkou/vlastností, která od sebe odděluje simplizia a frazémy?
- 5) Problematika variability a synonymie v oblasti frazémů je velmi obsáhlá a nejednoznačně chápána. Jak by se autorka postavila k následujícím frazémům? Která z nich by zařadila do variant a která do synonym a proč?
 - a. *da brummt der Bär – da boxt der Papst*
 - b. *mit allen Hunden gehetzt sein (ugs.) – mit allen Wassern gewaschen sein (ugs.) – mit allen Salben geschmiert sein (veraltend)*
 - c. *schlafen wie ein Bär – schlafen wie ein Baby*
 - d. *der Apfel fällt nicht weit vom Stamm – der Apfel fällt nicht weit vom Pferd*
 - e. *den Gaul beim Schwanz aufzäumen – das Pferd beim Schwanz aufzäumen*
 - f. *schlafen wie ein Bär/Dachs/Murmeltier/Ratz/eine Ratte*
 - g. *hier/da beißt sich der Hund/die Katze in den Schwanz*
 - h. *wie der/ein Affe auf dem/einem Schleifstein sitzen*
- 6) Neměl by součástí základní slovníkové formy (lemmatu) frazému *mit černé na bílém* (str. 48) být také předmět v akuzativu (tj. *mit něco černé na bílém*), na což jsem několikrát upozorňovala v průběžných opravách práce?

FILOZOFICKÁ FAKULTA
UNIVERZITY KARLOVY
V PRAZE

Ústav germánských studií

Kromě pozitivních i negativních prvků, které jsou okomentovány výše, lze závěrem ještě uvést, že finální verze práce zaznamenala velký posun k lepšímu (strukturně, obsahově i jazykově) oproti průběžně odevzdávaným jednotlivým částem. I z toho důvodu tedy doporučuji přes četné výhrady práci k obhajobě a navrhuji předběžně známku „dobře“ s možností její úpravy podle výkonu u obhajoby.

V Praze, 24. ledna 2016

Mgr. Věra Hejhalová, Ph.D.